

Lotta Novio

**KOHTUUTALouden POTENTIAALISET HYVINVOINTIVAIKUTUKSET
KEHITTYNEISSÄ VALTIOISSA**

Kandidaatintutkielma

Kauppätieteet

Huhtikuu 2024

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	3
1.1	Tutkielman aihe ja keskeiset käsitteet.....	3
1.2	Ajankohtaisuus.....	4
1.3	Merkittävimmät lähteet ja tutkielman rakenne.....	5
2	ONNELLISUUS ERI YHTEISKUNNISSA	7
3	KOHTUUTALOUDELLISET MUUTOKSET YHTEISKUNNAN RAKENTEISIIN JA NIIDEN VAIKUTUKSET HYVINVOINTIIN	10
3.1	Kohtuutalouden vaikutus työelämään	10
3.2	Kohtuutalouden vaikutus innovointiin	12
3.3	Poliittiset muutokset.....	13
3.4	Varallisuuden jakautuminen.....	15
4	KOHTUUTALOUS JA ILMASTONMUUTOS	17
4.1	Ilmastonmuutos ja sen vaikutus väestön hyvinvointiin.....	17
4.2	Ilmaston ja ympäristön vaikutus subjektiiviseen hyvinvointiin	18
4.3	Muutokset ruoan tuotantoon ja ruokavalioon	19
4.4	Ympäristö resurssina	20
5	KOHTUUTALOUS YKSILÖN HYVINVOINNIN KANNALTA	22
6	YHTEENVETO	25
	LÄHTEET	28

1 JOHDANTO

1.1 Tutkielman aihe ja keskeiset käsitteet

Tämä kandidaatintutkielma on kirjallisuuskatsaus, joka käsittelee kohtuutalouden potentiaalisia vaikutuksia kehittyneiden maiden väestön hyvinvointiin. Keskeisenä käsitteenä tutkielmassa on degrowth, johon viitataan suomen kielellä usein talouslaskuna tai kohtuutaloutena. Käsitteenä degrowth voidaan määritellä monin eri tavoin ja se saattaa sisältää hieman eri vivahteita riippuen julkaisusta. Se voidaan määritellä teoriaksi, joka pyrkii talouden supistamiseen kasvun sijaan, jotta maailman rajallisia resursseja säästettäisiin eikä ylikulutettaisi (Masterson, 2022). Degrowth-käsitteestä puhuttaessa saatetaan myös sisällyttää se kattamaan ns. nollakasvu, eli talouden supistamisen lisäksi talouskasvun ja sen tavoittelun lopettaminen ilman negatiiviseen kasvuun kääntymistä. Näin käsitettä on käyttänyt muun muassa Suomen luonnonsuojeluliitto vuonna 2015 julkaistussa kirjoituksessa ”Kohtuutalouden ratkaisut”. (Latva-Pulkkila, 2015.) Kirjassa ”Jäähvyäiset kasvulle” degrowth on suomennettu kasvun purkamiseksi ja sen sanotaan olevan tunnuslause, jolla sanoudutaan irti rajattoman kasvun tavoittelusta (Latouche, 2010, s. 13). Tässä tutkielmassa puhutaan degrowth-käsitteestä suomeksi kohtuutaloutena ja se on rajattu kattamaan myös nollakasvu.

Kohtuutaloutta käsiteltäessä keskiössä on talouskasvuun liittyvät ympäristövaikutukset ja ilmastonmuutos, ja kohtuutalouden idean voidaankin sanoa juontavan juurensa ilmastonmuutoksen vastaiseen työhön. Kohtuutalouden ytimessä on myös varallisuuden tasaisempi jakautuminen eri maiden välillä ja tätä kautta väestön hyvinvoinnin turvaaminen joka puolella maailmaa. (Fioramonti ym., 2022.) Tässä tutkielmassa keskitytään kohtuutalouden vaikutuksiin kehittyneiden valtioiden väestön näkökulmasta, mutta esillä on tietyltä osin myös ympäristö ja ilmasto, sillä niiden vaikutusta hyvinvointiin etenkin pitkällä aikavälillä ei voida sivuuttaa. Maailman terveysjärjestön (World Health Organization, WHO) mukaan jo lähes neljännes maailman kuolemantapauksista voidaan liittää ilmastonmuutokseen ja ympäristösyihin. Ilmastonmuutokseen liittyvät terveysvaikutukset kohdistuvat tällä

hetkellä pääosin kehittyviin maihin, mutta arktisella alueella ilmaston lämpeneminen on noin kaksinkertaista muuhun maailman verrattuna ja Suomessakin ilmasto lämpenee maailman keskiarvoa nopeammin. (Eskola & Lanki, 2019.) Ilmaston vaikutus siis myös kehittyneiden maiden hyvinvointiin on huomioitava.

1.2 Ajankohtaisuus

Luonnonvarojen ylikulutus on ollut ajankohtainen aihe jo pitkään ja vuosittain paljon huomiota kerää niin kutsuttu ylikulutuspäivä, eli päivä, jolloin kyseiselle vuodelle lasketut luonnonvarat on käytetty. Paljon kritiikkiä osakseen saa myös nykyihmisten materialistinen elämäntapa ja jo pitkään esimerkiksi pikamuoti on ollut kritiikin kohteena. Viime vuosina nopeatempoisen sosiaalisen median, halpojen tuotteiden ja ultrapikamuotibrändien seurauksena etenkin kehittyneiden valtioiden asukkaiden kulutuskäyttäytyminen on muuttunut (Varpula, 2023). TikTok-sovellus mullisti sosiaalisen median lyhytkestoisilla videoilla ja koukuttavalla algoritmillaan, joka toimii oivana markkinointialustana (Petrillo, 2021). Sovelluksen seurauksena pinnalle on noussut käsitteenä mikrotrendit, eli hyvin lyhytkestoiset trendit, jotka ovat poissa muodista jo kuukausien tai jopa viikkojen kuluttua trendin alusta (Varpula, 2023).

Vastarintana kulutukselle sosiaalisessa mediassa on noussut esille niin sanottu Deinfluencing-trendi, jossa sisällöntuottajat kannustavat ihmisiä kuluttamaan vähemmän ja kertovat syitä, miksi esimerkiksi tiettyjä trendaavia tuotteita ei tarvitse ostaa (Chokrane, 2023). Oli henkilökohtainen syy kulutuksen vähentämiseen siis taloudellinen, ekologinen tai jokin muu, sen voidaan kuitenkin sanoa olevan kasvava trendi. Monet henkilökohtaista kulutustaan tietoisesti vähentävät ihmiset ovat myös kiinnostuneet suuremmassa kuvassa kohtuutaloudesta ja sen mahdollisuuksista.

Kohtuutaloudesta on tehty kirjallisuutta sekä sen puolesta että vastaan. Vastustajilta voidaan kuulla argumentteja talouskasvun vaikutuksesta esimerkiksi työllisyyteen ja sitä kautta hyvinvointiin ja talouskasvun ruokkivan innovaatioita, kuten lääketieteellisiä hoitoja (Masterson, 2022). Esille nousee myös se, kuinka ilmastonmuutoksen ehkäisyssä teknologian kehittäminen olisi avainasemassa

kohtuutaloudellisten ratkaisujen sijaan (Terzi, 2022). Puolestapuhujat taas usein argumentoivat resurssien rajallisuudella ja sillä, ettei kohtuutalous tarkoittaisi elämänlaadun tai hyvinvoinnin heikkenemistä, vaan hieman yksinkertaisempaa elämää, jossa tehdään vastuullisia valintoja (Masterson, 2022).

1.3 Merkittävimmät lähteet ja tutkielman rakenne

Tutkielmassa käsiteltävä teos, “Jäähyväiset kasvulle”, on Serge Latouchen kirjoittama ja Marja Ollilan suomentama, vuonna 2010 julkaistu kirja. Serge Latouche on Paris-Sud yliopiston taloustieteen emeritusprofessori ja on kohtuutalouteen siirtymisen kannattaja. Teoksessa hän analysoi kohtuutaloutta ja avaa, mitä tekoja ja muutoksia tarvittaisiin, jotta kohtuutalouteen voitaisiin siirtyä ja mitä vaikutuksia tällä olisi. Kirjassa käytetään paljon esimerkkejä Ranskasta ja näitä esimerkkejä on hyödynnetty ja tuodaan esille myös tässä tutkielmassa.

Tärkeinä lähteinä toimii myös tieteellisessä julkaisussa, Ecological Economics, julkaistut teokset. Teos, “*Wellbeing economy: An effective paradigm to mainstream post-growth policies*” (2022), jonka kirjoittajia ovat Fioramonti, ym. (2022) katsoo kohtuutalouden olevan tila, jossa priorisoidaan ihmisten hyvinvointi taloudellisen kasvun sijaan ja he kritisoivat bruttokansantuotteen käyttöä hyvinvoinnin mittarina. Kallis, Kerschner ja Marninez-Alier käyvät puolestaan kohtuutalouden ympäristöaspektia laajasti läpi kirjoituksessaan, *The economics of degrowth* (2012).

Merkittävä lähde tutkielmassa on myös artikkeli, “*Challenges for the degrowth transition: The debate about wellbeing*” (2019), jonka kirjoittajia ovat Büchs ja Koch. He käsittelevät kohtuutaloutta ja myös siihen liitettyjä negatiivisia puolia ja mahdollisia negatiivisia vaikutuksia kehittyneiden valtioiden väestön hyvinvoinnille.

Tutkielma aloitetaan katsauksella subjektiiviseen hyvinvointiin eli onnellisuuteen eri yhteiskunnissa ja siihen, miten suuri merkitys varallisuudella ja materiaalilla on onnellisuuteen. Tämän jälkeen käsitellään objektiivista hyvinvointia ja sitä, miten kohtuutalouteen siirtymisen edellyttämät muutokset yhteiskunnan rakenteisiin

vaikuttaisivat hyvinvointiin. Tarkasteltavia seikkoja ovat työllisyys, innovaatio, poliittinen muutos ja varallisuuden jakautuminen. Tästä siirrytään tarkastelemaan kohtuutalouden vaikutusta ilmastonmuutokseen ja ilmaston ja ympäristön vaikutusta hyvinvointiin. Lopuksi analysoidaan, mitä tämä kaikki tarkoittaisi yksilön kannalta ja miten kohtuutalouteen siirtyminen vaikuttaisi yksilön hyvinvointiin. Tutkielma päätetään yhteenvetoon.

2 ONNELLISUUS ERI YHTEISKUNNISSA

Hyvinvointiin tarvitaan ihmisen elämiselle välttämättömät perustarpeet, kuten vesi, ruoka, riittävä lepo ja turvallinen paikka levätä. Niiden lisäksi ihminen kuitenkin tarvitsee paljon muutakin hyvinvoinnin täyttymiseksi. Hyvinvointi koostuu osista ja onnellisuuden voidaan ajatella olevan yksi osa hyvinvointia. Toisaalta voidaan myös ajatella onnellisuuden tulevan siitä, että kaikki hyvinvointiin tarvittavat tarpeet täyttyvät. Ihmisen kokemus onnellisuudesta on subjektiivinen ja esimerkiksi eri kulttuurien välillä on eroja, kun katsotaan, mitä asioita onnellisuuteen tarvitaan. Talouskasvun ja varallisuuden vaikutus onnellisuuteen vaihtelee riippuen tarkastelunkohteena olevasta yhteiskunnasta. (Kallis ym., 2012.)

Kallis ym. (2012) ovat tutkineet talouskasvun ja onnellisuuden välistä suhdetta. Kallis ym. toteavat, että kansantulon nousu pitkällä aikavälillä ei nosta kansan hyvinvointia. Heidän mukaansa kehittyneissä valtioissa, joissa perustarpeet on jo tyydytetty, onnellisuus ei parane kansantulon noustessa. Tämän analysoidaan johtuvan siitä, että kun perustarpeet on saatu tyydytettyä, onnellisuus tulee elämänlaadusta, joka ei korreloi varallisuuden kanssa. Onnellisuuden voidaan sanoa myös liittyvän yksilön asemaan yhteiskunnassa ja kun kaikki rikastuvat, kenenkään asema ei parane eikä onnellisuus kasva. Lyhyellä aikavälillä kuitenkin varallisuuden väheneminen laskee onnellisuutta.

Kohtuutaloutta puolustavat uskovat väestön sopeutuvan vähemmän materiaan ja varallisuuteen keskittyvään elämään. Tutkimuksissa on saatu näyttöä siitä, että ihmiset sopeutuvat helpommin tilanteeseen, jossa he saavat jotain lisää, kuten lottovoittoon ja huonommin puolestaan tilanteeseen, jossa jotain menetetään. (Büchs & Koch, 2019.) Yksinkertaistettuna, varallisuuden kasvu ei siis kasvattaisi lopulta onnellisuutta kovinkaan paljon, mutta varallisuuden menettäminen laskisi sitä suhteellisesti enemmän.

Tärkeä elementti onnellisuuden ja varallisuuden suhteesta toisiinsa on kuitenkin se, kuinka paljon onnellisuuden koetaan tulevan kulutuksesta ja materiasta ja tässä on

suuria eroja eri valtioiden ja kulttuurien välillä. Kallis ym. (2012) tarkastelevat Tsimane -heimoa, joka on vain osittain esitelty ulkopuolisille hyödykkeille ja rahalle. Heidän onnellisuutensa syyksi ehdotetaan heidän arvojaan, jotka eivät painotu materiaalille, kulutukselle ja statukselle. Kallis ym. esittelevätkin mielenkiintoisen hypoteesin: mitä kaupallisempi yhteiskunta on, sitä enemmän onnellisuus vaihtelee tulojen mukaan.

Myös Latouche (2010) liittää arvot hyvinvointiin. Latouche esittelee toimia, joilla voitaisiin lähteä purkamaan taloudelliseen kasvuun perustuva yhteiskuntamalli ja ensimmäinen näistä toimista on arvojen muuttaminen. Latouche pohtii nykyajan kehittyneissä yhteiskunnissa vallitsevia arvoja, joiden hän kokee olevan muun muassa henkilökohtaisen varallisuuden kasvattaminen, työnteko, status ja mukavuudenhalu. Hänen mukaansa meidän tulisi arvostaa pakkomielteisen työnteon sijaan vapaa-ajan iloa, kulutuksen sijaan sosiaalista elämää ja tuotannon tehostamisen sijaan ammattitaitoa. Arvojen muuttaminen johtaisi uuteen tapaan katsoa maailmaa ja avaisi mahdollisuuden sekä ympäristön, että hyvinvoinnin kannalta kestävämpään elämään. (Latouche, 2010, s. 42–43.) Statuksesta kilpaileminen ja suorittamisepaine johtavat stressiin ja moniin mielenterveyden häiriöihin (Büchs & Koch, 2019), joten kyseisistä arvoista luopumisella olisi tältä osin positiivisia hyvinvointivaikutuksia.

Käsitys hyvinvoinnista ja onnellisuudesta eri yhteiskunnissa ja kulttuureissa on tärkeä ymmärtää tarkastellessa kohtuutalouden hyvinvointivaikutuksia kehittyneiden valtioiden väestössä. Väestöstä suurimman osan perustarpeet on kehittyneissä valtioissa tyydytetty, joten onnellisuutta kasvattaessa kuvaan astuu varallisuudesta riippumattomia asioita. Maslow'n tarvehierarkiassa fysiologisten perustarpeiden ja turvallisuudentunteen jälkeen tulee sosiaaliset tarpeet, arvonannon tarpeet ja itsensä toteuttamisen tarpeet. Kenties näistä löytyy onnellisuus, joihin ei välttämättä tarvitse varallisuutta. Kallis ym. kuitenkin näyttävät, että arvojen keskittyessä materiaan, kulutukseen ja statukseen, varallisuuteen liittyvät tekijät jossain määrin lisäävät onnellisuutta. Kohtuutalouteen siirtyminen saattaisi siis tältä osin vaikuttaa negatiivisesti hyvinvointiin kehittyneissä valtioissa, mutta aiemmin mainitusti

varallisuuden vähentyminen vaikuttaa alentavasti onnellisuuteen vain lyhyellä aikavälillä (Kallis ym., 2012).

3 KOHTUUTALOUDELLISET MUUTOKSET YHTEISKUNNAN RAKENTEISIIN JA NIIDEN VAIKUTUKSET HYVINVOINTIIN

3.1 Kohtuutalouden vaikutus työelämään

Talouskasvun positiivisista puolista puhuttaessa nousee tyypillisesti esille työllisyyden kasvu. Voidaankin huomata, että taloudellisessa taantumassa usein työttömyys lisääntyy. Kohtuutaloutta vastustavista argumenteista yksi merkittävä onkin se, että kohtuutalouteen siirtyminen johtaisi mahdollisesti työttömyyden kasvuun (Masterson, 2022). Talouskasvua pidetään myös tärkeänä tekijänä köyhyyden vähentämisen kannalta. 1990-luvun alussa noin 30 % maailman väestöstä eli äärimmäisen köyhyysrajan alapuolella, kun 2000-luvun alussa osuus oli noin 20 %. Tähän noin 10 prosenttiyksikön laskuun suurimmaksi tekijäksi Tilastokeskus nimeää nopean talouskasvun kehittyvissä valtioissa. (Kniivilä & Laaksonen, 2008.)

Kohtuutaloutta ei suoraan voi verrata taloudelliseen lamaan tai taantumaa, jotka ovat tahattomia tiloja, kun taas kohtuutalous on tarkoituksenmukainen tila. Jotta kohtuutalouteen voitaisiin siirtyä, tarvittaisiin monia muutoksia yhteiskunnan rakenteisiin (Büchs & Koch, 2019), ja näiden rakennemuutosten avulla voitaisiin minimoida haittavaikutuksia, kuten mahdollista työttömyyden kasvua. Ihanteellisessa tilanteessa työpaikat eivät vähenisi, niiden luonne vain muuttuisi. Tästä käytännön esimerkkejä ovat muun muassa se, että mikäli nykyisen kahden prosentin sijaan yhdeksän prosenttia Ranskan viljelijöistä harjoittaisi luomutuotantoa, syntyisi maahan 90 000 uutta työpaikkaa, ja jos tuotettaisiin 20 % energiasta uusiutuvilla energialähteillä, kuten EU:n direktiivit ohjaavat, syntyisi maahan 250 000 uutta työpaikkaa (Latouche, 2010, s. 95).

Tärkeä tekijä kotimaan työllisyyden kannustamiseksi kohtuutaloudessa olisi kotimaisten tuotteiden ja palveluiden tukeminen. Poliittisten ja taloudellisten päätösten paikallistaminen voisi auttaa tuotannon paikallistamisessa ja siinä onnistumisessa. 1960-luvun lopussa suurten kauppakeskusten synty hävitti Ranskasta 17 % leipomoista, 84 % ruokakaupoista ja 43 % rautakaupoista. (Latouche, s. 48, 59.) Tämä

on tarkoittanut samalla lukuisten työpaikkojen katoamista, mutta toisaalta myös korvaamista toisenlaisilla työpaikoilla.

Taloukasvuun keskittyneessä yhteiskunnassa työntekoa arvostetaan ja länsimaista etenkin kapitalistisemmissä valtioissa, kuten Yhdysvalloissa, työnteko on monille välttämätöntä tiettyjen perusturvan tarjoavien sosiaalietuuksien puuttumisen vuoksi. Työnteollakin on kuitenkin vaihtoehtoiskustannus, kuten sosiaaliset kanssakäymiset läheisten kanssa tai mieluisat harrastukset. Sosiaalisten suhteiden merkitys onnellisuuteen yhdistää eri yhteiskuntia. Sosiaalisilla suhteilla ja niiden laadulla on myös merkittävä rooli eri mielenterveyden ongelmien, kuten masennuksen kehittämisessä. (Melartin & Isometsä, 2009.) Kohtuutaloudessa työpäivien pituutta voitaisiin lyhentää, jolloin aikaa säästyisi muille, onnellisuutta tuottaville asioille ja saataisiin samalla turvattua työpaikka useammalle ihmiselle (Latouche, 2010, s. 94). Tuottavuuden nousun voitaisiin ajatella nostavan myös palkkoja ja puolestaan myös vähentävän työssä vietettävää aikaa. Kahden vuosisadan aikana Ranskassa kuitenkin työn tuottavuus on 30-kertaistunut ja tuotanto on 26-kertaistunut, mutta tehty työaika on vain puolittunut ja työllisyys 1,75-kertaistunut. (Latouche, 2010, s. 86.)

Liiallinen työnteko ja itsensä rasittaminen henkisesti ja/tai fyysisesti vaikuttaa negatiivisesti hyvinvointiin, mutta toisaalta niin vaikuttaa myös työttömyys ja siitä johtuva taloudellinen ahdinko. Kehittyneissä valtioissa esimerkiksi masennusta pidetään elintasosairautena ja työhön liittyvät ongelmat, kuten suorituspaineeet voivat olla masennusta aiheuttavia tekijöitä (Büchs & Koch, 2019). Taloukasvun vaikutusta työpaikkojen laatuun ja niissä työskentelevien henkilöiden kokemaa hyvinvointiin työpaikalla voidaankin tutkia eri näkökulmista; fyysiseen työhön esimerkiksi liittyy eri työperäisiä sairauksia kuin toimistotyöhön. Länsimaissa toimistotyö ja muu pitkäaikaista istumista vaativa työ on nykyään yleistä.

Työperäisen sairauden määritelmässä työllä on sairauteen jokin syyosuus ja tietoyhteiskunnassa muun muassa aikuisiän diabetekseen, verenpaine- ja sepelvaltimotautiin ja lihavuuteen on linkitetty työperäiset tekijät ja etenkin työhön liittyvä stressi (Räsänen & Seuri, 2007). Työhön liittyvät tuki- ja liikuntaelimistön

sairaudet, meluvammat ja hengityselimistön sairaudet ovat vähentyneet viimeisten vuosikymmenien aikana. Synä tähän on muun muassa kehittyneet työolosuhteet. Muutoksia työsauroksien määrissä ja aiheuttajissa voidaan selittää osittain myös vuorotyön ja tietotyön nopealla lisääntymisellä. (Räsänen & Seuri, 2007.)

Talouskasvun maksimointi voi johtaa yritysmaailmassa rahavirran priorisoimiseen työntekijöiden oikeuksien sijaan. Esimerkki tästä on Espanjassa vanhan perinteen, siestan, poistaminen, vaikka siestalla on todettu suotuisia terveystvaikutuksia työntekijöille. (Latouche, 2010, s. 67.) Monia länsimaalaisia yrityksiä on myös syytetty lapsityövoiman käytöstä ja epäeettisistä työolosuhteista toiminnassaan halpatyövoiman valtioissa ja ylipäättään kehittyvissä valtioissa (Mistreanu, 2020; Webb, 2016). Vaikka tämä ei suoranaisesti liity länsimaiden väestön työhyvinvointiin, on se sivuhuomiona varteenotettava; minkälaisissa työolosuhteissa näiden yritysten tuotantoketjuun kuuluvat työntekijät työskentelevät ja minkälaisia hyvinvointivaikutuksia tuotannot maksimoinnilla kokonaisuudessaan on.

3.2 Kohtuutalouden vaikutus innovointiin

Kohtuutalouden vasta-argumenttina on myös esitetty talouskasvun ruokkivan innovaatiota ja talouskasvun mahdollistaneen meille muun muassa kaiken syöpälääkkeistä viemärointijärjestelmiin (Masterson, 2022). Talouskasvun pysähtyminen tai lasku voisi siis tarkoittaa pienenevää rahallista tukea ja motivaatiota innovointiin esimerkiksi lääketieteen kannalta.

Innovoinnin suhdetta talouskasvuun voidaan tarkastella eri näkökulmista. Voidaan ajatella talouskasvun ruokkivan innovaatiota, mutta toisaalta myös innovaation ruokkivan talouskasvua. Voidaan myös ajatella näiden molempien olevan totta. Monien innovaatioiden perimmäinen ajatus on ollut taloudellinen hyöty. Tässä mielessä myös motivaatio innovointiin voisi laskea, mikäli sillä tavoitellaan rahallisen hyödyn maksimointia, mutta kohtuutalouden tilassa tämä hyöty mahdollisesti pienenisi. Globaalissa maailmassa markkina-alue on suuri, mutta mikäli valtioissa

alettaisiin säädellä ulkomaisten hyödykkeiden tuontia ja myymistä, markkina-alue pienenisi huomattavasti ja tätä myötä myös potentiaalinen rahallinen hyöty.

Toisaalta motivaatiota innovoitiin ja tiettyihin aloihin voisi säädellä sillä, mihin investoidaan julkisen sektorin rahoja. Esimerkiksi Japanissa eliniänodote on pysynyt korkeana, vaikka taloudellinen kasvu on ollut matalaa ja ajoittain myös olematonta tai negatiivista. Viitteitä on siitä, että julkisten varojen investointi terveydenhuoltoon, sanitaatioon ja koulutukseen kasvattaa eliniänodotetta ja hyvinvointia. (Büchs & Koch, 2019.)

3.3 Poliittiset muutokset

Siirtyminen kohtuutalouteen vaatisi suuria poliittisia muutoksia; toisissa maissa suurempia kuin toisissa. Jos verrataan esimerkiksi Yhdysvaltojen ja Suomen poliittisia järjestelmiä, nähdään suuria eroavaisuuksia ja Yhdysvaltoja pidetäänkin hyvin kapitalistisena yhteiskuntana. Kasvukeskeisyys voidaan kuitenkin liittää muihinkin poliittisiin suuntauksiin kuin kapitalismiin. Kritiikki talouskasvua ja sen tavoittelua kohtaan usein yhdistetään kapitalismiin ja sen kritisoimiseen, vaikka tosiasiaassa kapitalismi ei ole ainut kasvukeskeinen järjestelmä (Latouche, 2010, s. 107). Latouchen (2010, s. 40) mukaan:

Kaikissa moderneissa yhteiskunnissa on uskottu, että hyvinvointia saadaan vain tuotantoa lisäämällä, oli kyseessä sitten tasavalta, diktatuuri tai totalitaristinen järjestelmä ja hallitsivatpa sitä oikeistolaiset tai vasemmistolaiset, liberaalit, sosialistit, populistit, liberaalisosialistit, sosiaalidemokraatit, keskustalaiset, radikaalit tai kommunistit. Kaikki ovat rakentaneet oman järjestelmänsä kasvun perustuksille. Välttämätöntä täyskäännöstä ei siksi saadakaan aikaan pelkästään vaaleilla, vaihtamalla hallitus tai valitsemalla uusi enemmistö parlamenttiin. Tarvitaan paljon radikaalimpia toimia. Tarvitaan sanalla sanoen kulttuurivallankumous, joka synnyttää politiikalle uuden perustan.

Latouche viittaa kohtuutalouteen siirtymistä poliittisena projektina.

Kohtuutalouden kannattajienkin välillä on eroja siinä, mitä poliittista puoluetta tai ideologiaa he kannattavat. Osa muun muassa kannattavat omistussuhteiden muutosta niin, että julkisen sektorin omistussuhteet yltäisivät laajemmalle alueelle, kun toiset taas eivät pidä tätä niin merkittävänä. Kallis ym. (2012) yhdistävät kuitenkin kohtuutalouden tietyllä tavalla kapitalismin vastakohtaksi tai vastaiskuksi kapitalismille. Kallis ym. (2012) pohtivat syitä suuriin talouskriiseihin ja esittävät väitteen, jonka mukaan fiksaatio talouskasvuun ja rahallisen voiton tavoitteluun on ollut pohjimmainen syy tämän kaltaisiin kriiseihin. Esimerkkinä käytetään vuoden 2008 finanssikriisiä ja siihen johtaneiden syiden, kuten lainojen anto löyhällä kädellä ja finanssialan heikko sääntely koetaan olevan seurausta valtion päättäjien tietoisesta valinnasta tavoitella taloudellista kasvua. Kallisin ym. (2012) mukaan kohtuutalouteen siirtyminen ja siihen liittyvät ratkaisut, kuten työviikon lyhentäminen ja globaali ilmastorahasto olisivat hyvin vaikeita toteuttaa, koska ne eivät sovi poliittista ja taloudellista valtaa pitävien ihmisten voiton maksimoinnin agendaan. (Kallis ym., 2012.)

Poliittisessa keskustelussa nousee usein esille kysymys siitä, kuinka ylös talouskasvu pitäisi priorisoida etenkin suhteessa ilmastotoimiin. Helsingin Sanomien vaalikoneessa vuoden 2024 presidentinvaaleihin tätä oli kysyttykin jokaiselta ehdokkaalta (Keski-Heikkilä, 2024). Talouskasvu, ilmastotoimet ja yhteiskunnan vähävaraisimmista huolehtiminen esimerkiksi sosiaalietuuksien avulla ovat asioita, joita monesti odotetaan poliittisten ehdokkaiden asettavan tiettyyn tärkeysjärjestykseen ja näiden asioiden tärkeys tietenkin vaihtelee puolueiden ja ehdokkaiden välillä. Kohtuutalous on kuitenkin politiikassa vielä melko vähän huomiota saanut ehdotus. Kuitenkin esimerkiksi Ranskassa kohtuutalous on kerännyt usean poliitikon huomion ja useampia kasvun purkamiseen keskittyneitä puolueita on perustettu: Parti Pour La Décroissance ja Parti des Objecteurs de Croissance (Latouche, 2010, s. 114).

Suuri muutos poliittiseen järjestelmään ja yhteiskunnan rakenteisiin luo disorientaatiota ja vaikuttaa negatiivisesti hyvinvointiin. Etenkin nopea muutos voi saada ihmiset tuntemaan itsensä ulkopuolisiksi ja saattaa jopa kasvattaa itsemurhien esiintymistä. Nopeat muutokset liittyen talouskasvuun, sekä sen lasku että nousu, vaikuttavat hyvinvointiin muun muassa eliniän odotteen, onnellisuuden, terveyden ja turvallisuuden kannalta. (Büchs & Koch, 2019.) Näin ollen kohtuutalouteen siirtymisellä voitaisiin odottaa olevan negatiivisia vaikutuksia hyvinvointiin johtuen suurista muutoksista, joita tarvitaan siirtymässä, etenkin mikäli muutokset toteutetaan nopealla tahdilla.

3.4 Varallisuuden jakautuminen

Tärkeä asia tuotannon ja talouskasvun maksimoinnin hyvinvointivaikutuksista on myös pohtia, kuinka luotu varallisuus yhteiskunnassa jakautuu. Talouskasvun sanotaan vaurastuttavan yhteiskuntaa ja bruttokansantuotteella henkilöä kohden mitataankin hyvinvointia valtioiden välisissä vertailuissa. Voidaanko kuitenkin sanoa korkean bruttokansantuotteen henkilöä kohden olevan hyvä merkki väestön hyvinvoinnin kannalta, mikäli varallisuus yhteiskunnassa on jakautunut hyvin epätasaisesti? Bruttokansantuotetta on toisaalta kritisoitu myös siksi, että se jättää ulkopuolelle esimerkiksi kotityöt ja muut sellaiset työt, jotka tuottavat yhteiskuntaan tietyllä tapaa arvoa ja hyvinvointia, mutta eivät tuo tuloja. Kohtuutalouteen liittyvän varallisuuden uusjaon voi myös ajatella jakavan tasaisemmin rahan lisäksi luonnonvarat ja niiden hyödyntämismahdollisuudet eri maiden, sukupolvien, yhteiskuntaluokkien ja yksilöiden kesken (Latouche, 2010, s. 45).

Varallisuuden jakautumisessa on eroja eri valtioiden välillä ja merkittävä tekijä on politiikka ja poliittiset linjaukset. Pohjoismaissa esimerkiksi on suhteellisen korkea tuloveroprosentti, mikä vähentää varallisuuden jakautumista epätasa-arvoisesti. Suomessakin kuitenkin voidaan todeta varallisuuden jakautumisen olevan epätasaista. Tilastokeskuksen tutkimus vuoden 2013 kotitalouksien varallisuudesta osoittaa tämän. Tutkimuksessa todetaan kotitalouksista neljäsosan nettovarallisuuden olevan yli 252 000 euroa ja neljäsosan alle 10 000 euroa. Varallisuuden keskiarvo on huomattavasti

mediaania korkeampi, mikä myös osoittaa varallisuuden epätasaisen jakautumisen. Varakkaimman kymmenyksen varallisuuden keskiarvo oli tutkimuksen tekovuonna, 2013, 883 700 euroa ja mediaani 655 100 euroa, kun taas vähävaraisimmassa kymmenyksessä sekä nettovarallisuuden keskiarvo että mediaani olivat negatiivisia. (Tilastokeskus, 2015.)

Yhdysvalloissa varallisuuden kertyminen tietyille henkilöille ja suvulle on huomattavaa ja viime vuosikymmeninä varallisuuden epätasainen jakautuminen on alkanut kasvaa. Varakkaimman 0,01 prosentin varallisuuden osuus valtiossa oli 1970-luvun lopulla 7,1 % ja vuoteen 2016 mennessä vastaava luku oli 15,7 %. Vuonna 2016 varakkain 1 % omisti 33,7 % väestön varallisuudesta. (Smith, Zidar & Zwick, 2023.)

Kohtuutaloudessa ideaalisti varallisuus jakautuisi tasaisemmin, sillä mikäli tuotannon ja palveluiden paikallistamisessa onnistuttaisiin, kansainvälisten suuryritysten valta ja osuus markkinoilla pienenesi. Samoista syistä varallisuus myös jakautuisi tasaisemmin valtioiden välillä, ei pelkästään valtioiden sisällä. Varallisuuden tasaisemmasta jakautumisesta, etenkin valtioiden sisällä, voi olla montaa mieltä. Toisaalta se edistäisi ylipäätään tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa ja mahdollistaisi samankaltaiset lähtökohdat kaikille. Toisaalta monet kokevat varallisuuden jakautumisen olevan seurausta tehdystä työstä ja innovoinnista ja niistä palkitsemisesta.

4 KOHTUUTALOUS JA ILMASTONMUUTOS

4.1 Ilmastonmuutos ja sen vaikutus väestön hyvinvointiin

Ilmatoon liittyvät seikat ovat kohtuutalouden keskiössä syinä, miksi sitä kannatetaan, miksi se pitäisi toteuttaa ja mitä positiivista siitä seuraisi. Väestön tietoisuus ilmastonmuutoksesta on kasvanut viimevuosikymmenien aikana ja ilmastonmuutoksesta on tullut merkittävä aihe yhteiskunnallisessa ja poliittisessa keskustelussa (Euroopan parlamentti, 2019). Sekä kuluttajat että päätöksentekijät ovat alkaneet odottaa ja vaatia yrityksiltä toimia, kuten pakkausmateriaalien muovipitoisuuden vähentämistä ja hävikkituotteiden asianmukaista hävittämistä. Esimerkiksi EU on määrännyt vuodesta 2021 alkaen kiellon, jonka mukaan muovisia kertakäyttöastioita ei saa myydä EU:n jäsenmaissa (Euroopan komissio, 2021). Tämä on vain yksi esimerkki EU:n säädöksistä muovijätteen vähentämiseksi. Esimerkiksi maapallon biodiversiteetin väheneminen, ilman saastuminen, kasvavat jätemäärät ja merien saastuminen ovat tämän päivän puhuttavia ympäristö- ja ilmastohuolia. (Euroopan parlamentti, 2019.)

Kohtuutalouden myötä muun muassa tuotannon ja kulutuksen väheneminen, tuotannon ja palveluiden paikallistaminen ja hiilidioksidipäästöjen väheneminen johtaisi ilmastonmuutoksen hidastumiseen tai ideaalisti jopa pysähtymiseen (Latouche, 2010). Kohtuutalouden ilmaston kautta tulevien hyvinvointivaikutusten analysoinnissa tulee katsoa, miten ilmastonmuutos kokonaisvaltaisesti vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin negatiivisesti. Ympäristön hyvinvointivaikutukset voidaan jakaa fyysisiin ja henkisiin vaikutuksiin. Fyysisiin kuuluu esimerkiksi puhdas hengitysilma, kun taas henkisiin subjektiivinen hyvinvoinnin tai onnellisuuden tunne, joka tulee luonnossa liikkumisesta ja olemisesta.

Jo lähes neljännes maailman kuolemantapauksista liittyy ympäristösyihin. Ilmastonmuutoksen seurauksena esimerkiksi äärimmäiset sääilmiöt yleistyvät ja vuonna 2015 terveyttä uhkaavalle hellejaksolle altistui 175 miljoonaa ikääntynyttä enemmän, kuin vuosina 1986–2008. Puhdas vesi vähenee ja on arvioitu, että 2050-

luvun aikoihin puolet maapallon väestöstä kärsii ajoittain puhtaan veden puutteesta, mikä altistaa muun muassa vesivälitteisille infektioille ja epidemioille. Äärimmäisten sääilmiöiden vuoksi myös kuivuus, tulvat, myrskyt ja maanpinnan eroosio heikentävät viljelyskasvien satoa ja aliravitsemus onkin merkittävimpiä ilmastonmuutoksen terveyshaittoja tällä vuosisadalla. Ylikalastaminen on myös johtanut kalasaaliiden määrän pienenemiseen. Niinkin yksinkertainen asia, kuin Suomessa liukastumisonnettomuuksien lisääntyminen juontaa myös juurensa lämpimämpään talvisäähän ilmastonmuutoksen seurauksena. Myös ilmansaasteet ovat merkittävä terveyshaitta. (Eskola & Lanki, 2019.) Nämä ovat vain osa ilmastonmuutoksen aiheuttamista negatiivisista terveys- ja hyvinvointivaikutuksista ihmisille. Kohtuutalouden myötä tavoitteena olisi saada näitä ongelmia poistettua ja niiden sekä uusien ongelmien kehittyminen pysäytettyä.

4.2 Ilmaston ja ympäristön vaikutus subjektiiviseen hyvinvointiin

Ympäristöllä ja luonnolla on ihmisen subjektiiviselle hyvinvoinnille myös merkitystä. Tutkimustietoa on ainakin asuin- ja työympäristön viheralueiden, luontoretkien ja luonnonläheisen vapaa-ajan asumisen hyödyistä. Jo lyhyt vierailu luonnossa palauttaa stressiä ja toisaalta metsät ja muut luontoalueet ovat matalan kynnyksen liikuntaympäristöjä, mikä tietenkin tarjoaa myös hyvinvointivaikutuksia ihmiselle fyysisellä tasolla. Ulkoilu luonnossa myös parantaa mielialaa, koettua terveyttä ja itsetuntoa. Mitä suurempi osuus vapaa-ajasta käytetään luonnossa ulkoiluun, sitä parempia terveysvaikutuksia sillä on ja sitä vahvempaa myös emotionaalinen hyvinvointi on. Kaupunkien ulkoiset luontoalueet tuovat paremmat hyvinvointivaikutukset mielialaan, kuin kaupunkien viheralueet. (Tyrvänen ym., 2018.)

Ekosysteemien tarjoamat ilmaiset hyödykkeet ovat myös ihmisten hyvinvoinnin kannalta tärkeitä ja auttavat köyhempää osaa väestöstä saamaan perustarpeet tyydytettyä. Paradoksaalisesti ympäristö ja sen tarjonta, joka tuottaa hyvinvointia ja jota ilman taloutta ei olisi lainkaan, on systemaattisesti jätetty pois perinteisestä kehityksen ja kasvun käsitteestä ja mittauksesta. (Fioramonti ym., 2022.)

4.3 Muutokset ruoan tuotantoon ja ruokavalioon

Yksi paljon puhuttaneista aiheista on kasvisruoka ja lihan syönnin vähentäminen. Syy aiheen ajankohtiasuuteen liittyykin lihantuotannon ympäristövaikutuksiin. Lihantuotannon ympäristöön liittyvät ongelmat tulevat muun muassa kasvihuonepäästöistä ja metsien raivaamisesta, jotta saataisiin tilaa karjalle. Karjatuotanto aiheuttaa globaalisti 12 % - 18 % kaikista kasvihuonepäästöistä. Erityisesti naudanlihantuotanto aiheuttaa kasvihuonepäästöjä metaanin muodossa. Lihantuotanto myös kuluttaa vettä ja osaltaan myös saastuttaa sitä karjan maaperään päästämien jätösten vuoksi. (González, Marqués, Nadal & Domingo, 2020.) Noin kolmannes maailman viljelykelpoisesta maasta käytetään rehukasvien viljelyyn (Latouche, 2010, s. 35). Kasvisruoan tuotanto käyttäisi huomattavasti vähemmän tilaa, tuottaisi vähemmän päästöjä ja kuluttaisi vähemmän vettä (González ym., 2020). Suuri osa maailman naudanlihantuotannosta tapahtuu Etelä-Amerikassa ja karjan tieltä on raivattu merkittävästi Amazonin sademetsää (Kokkonen, 2019).

Ilmaston kannalta siis lihan massatuotantoa tulisi vähentää ja ihmisten tulisi suosia kasvispainotteista ruokavaliota. Energiatehokkaassa ruokavaliossa syötäisiin lähiruokaa, enimmäkseen kasviksia ja aina vuodenajan mukaisesti (Latouche, 2010, s. 57). Tässä on kuitenkin ilmeisiä ongelmia. Muun muassa Suomessa ja muissa pohjoismaissa pitkä talvi laittaa viljelyn tauolle pitkäksi aikaa. Kuitenkin hyvin kestäviä kasviksia ja juureksia, kuten perunaa ja porkkanaa voitaisiin suosia massatuotetun lihan sijaan. Hollannissa taas kaikki 16 miljoonaa asukasta voitaisiin ravita kotimaassa viljellyllä luomuravinnolla, jos vähennettäisiin lihansyöntiä ja suosittaisiin kauden kasviksia (Latouche, 2010, s. 58). Esimerkiksi Suomessa syödään jo lähtökohtaisesti lihaa runsaasti yli suositusten ja tämä näkyy etenkin miesten ruokavaliossa (Valsta & Kaartinen, 2017).

Kasvispainotteisella ruokavaliolla on todettu olevan lukuisia positiivisia terveysvaikutuksia ihmiselle. Esimerkiksi sydän- ja verisuonitautien todennäköisyys vähenee punaisen lihan vähentyessä ruokavaliossa. Etenkin prosessoidulla lihalla ja punaisella lihalla on todettu olevan yhteys sydän- ja verisuonitauteihin, diabetekseen

ja syöpään sairastumiseen. Jo niiden vaihtaminen esimerkiksi kanaan ja kalaan pienentäisi sairastumisriskiä. (Wang ym., 2022.)

4.4 Ympäristö resurssina

Ympäristö on resurssina rajallinen. Esimerkiksi rakennusala nähdään tuottavana sektorina, mutta senkin tuottavuus riippuu ympäristön ja luonnon meille tarjoamista resursseista. Ekosysteemien tarjoamat ilmaiset hyödykkeet ovat ihmisten hyvinvoinnin kannalta tärkeitä ja auttavat köyhempää osaa väestöstä saamaan perustarpeet tyydytettyä. Paradoksaalisesti ympäristö ja sen tarjonta, joka tuottaa hyvinvointia ja jota ilman taloutta ei olisi lainkaan, on systemaattisesti jätetty pois perinteisestä kehityksen ja kasvun käsitteestä ja mittauksesta. Bruttokansantuotteen kannalta luonnon ekosysteemit ovat merkittäviä vain silloin, kun niiden antia hyväksikäytetään ja myydään eikä luonnon ja ympäristön arvoa nähdä itseisarvona. (Fioramonti ym., 2022.) Kiisteltyä on, kuinka pitkään on realistista tavoitella talouskasvua rajallisilla resursseilla. Esimerkiksi bruttokansantuotteen kolmen prosentin vuosittainen kasvu tarkoittaisi vuosisadassa 20-kertaistumista, kahdessa vuosisadassa 400-kertaistumista ja kolmessa vuosisadassa 8000-kertaistumista (Latouche, 2010, s. 28). Tämän vuoksi monet kohtuutalouden kannattajat eivät pidä edes maltillista kasvua mahdollisuutena.

On selvää, että ilmastonmuutoksen pysäyttämällä olisi positiivisia hyvinvointivaikutuksia niin yksilön kuin koko maailman väestön kannalta. Kiistellyintä aiheessa kuitenkin lienee se, miten ilmastonmuutos voitaisiin pysäyttää ja kohtuutaloutta on ehdotettu ratkaisuksi tähän. Kohtuutaloutta vastustavat kuitenkin argumentoivat ratkaisun ilmastonmuutokseen löytyvän teknologian kehityksestä tuotannon ja kulutuksen vähentämisen sijaan. (Masterson, 2022.) Tuotantoketjujen ja teknologisen tietotaidon kehittäminen voisi olla ratkaisu tuotannon vihreään kehitykseen. Tämän lähestymistavan kautta yhteiskunnan rakenteiden ja esimerkiksi työpaikkojen ei tarvitsisi muuttua toisin kuin kohtuutalouteen siirtymisessä. (Terzi, 2022.)

Toimisiko tämä kuitenkin ilman ulkopuolista pakotusta? Yritysten motiivi lähteä radikaalisti muuttamaan tuotantoketjujaan ei välttämättä olisi riittävää ilman siihen eri säädöksillä tai laeilla pakottamista. Toisaalta myös tietyt alat on vaikeaa pelastaa teknologian kehityksellä. Tästä esimerkkinä aiemmin käsitelty ylikalastuksen vaikutus kalakantoihin on seurausta ongelmasta, johon yksinkertaisin ratkaisu olisi kalastuksen vähentäminen. Yksinkertaisin ratkaisu ei tietenkään ole aina ainut ratkaisu, mutta joissain tapauksissa yksinkertaisinta ratkaisua on vaikea kiertää. Teknologiassa on kuitenkin tehty jo monilla aloilla harppauksia ympäristöystävällisempään tuotantoon. Esimerkiksi sähköautot ovat alkaneet yleistyä katukuvassa (Jalovaara, 2022) ja vaatteiden tuotannossa on kehitelty kankaita kierrätysmateriaaleista (Norokorpi, 2019). Kohtuutalouteen siirtyminen ei myöskään tarkoittaisi, että teknologian kehitys tällä saralla olisi turhaa tai että sitä ei kannattaisi tehdä; molemmat vaihtoehdot voisivat elää yhdessä samaan aikaan.

5 KOHTUUTALOUS YKSILÖN HYVINVOINNIN KANNALTA

Kohtuutalouteen siirtyminen tarkoittaisi myös yksilön tasolla muutosta totuttuun elämään. Se, kuinka hyvin muutokseen sopeutuu, on yksilöllistä. Kuten luvussa 2 käytiin läpi, varallisuuden, materian ja kulutuksen merkitys subjektiiviseen hyvinvointiin vaihtelee eri kulttuurien ja yhteiskuntien välillä (Kallis ym., 2012) mutta on tietenkin huomioitava myös se, että niiden merkitys vaihtelee yksilöiden välillä. Toisten elämäntyyliin kuuluu vahvasti kulutus ja materia, kun taas toiset tyytyvät vähään ja eivät koe tarvetta kovaan kulutukseen. Kohtuutalouteen liittyvässä keskustelussa usein nouseekin esille kysymys, mistä yksilö olisi valmis luopumaan. Kuten luvussa 2 tuotiin ilmi käsiteltäessä varallisuuden ja onnellisuuden suhdetta, ihminen sopeutuu helpommin tilanteeseen, jossa hän saa jotain lisää tilanteen sijaan, jossa hän menettää jotain jo olemassa olevaa ja totuttua. Tätä ilmiötä kutsutaan myös nimellä tappion karttaminen. (Büchs & Koch, 2019.)

Kulutuksesta saatu mielihyvä ei lopulta ole kovin pitkäkestoista ja kulutus vaatii rahaa, eli yksinkertaistettuna työntekoa tai velaksi ostamista. Taloudellinen ahdinko ja liiallinen työnteko molemmat ovat hyvinvoinnin kannalta huonoja asioita. Arvojen muuttaminen ja sen seurauksena siirtyminen elämään, jossa onnellisuutta ja hyvinvointia tuottaa muut asiat, kuten sosiaaliset suhteet voisi olla kestävämpi ratkaisu yksilön hyvinvoinnin kannalta. (Latouche, 2010.)

Kohtuutaloudessa paikallista tuotantoa tuettaisiin ja ruoantuotannon paikallistaminen ja lihantuotannon rajoittaminen tarkoittaisi muutoksia ruokavalioon (Latouche, 2010, s. 57). Vaikka terveysvaikutukset kasvispainotteisessa ruokavaliossa olisivatkin suotuisia, monille voi tuntua ajatuksena vaikealta luopua esimerkiksi punaisen lihan syönnistä ja vaihtaa kasvispainotteiseen ruokavalioon. Koska kohtuutaloudessa pyrittäisiin myös vähentämään hyödykkeiden kuljetuksia (Latouche, 2010), voisi monet arkiruokavalioon vakiintuneet ruoat, kuten trooppiset hedelmät olla vaikeampia tai jopa mahdottomia saada. Esimerkkinä voidaan myös pohtia kahvia ja suklaata, joita tuotetaan lähinnä Etelä-Amerikassa. Voitaisiinko näitä tuottaa esimerkiksi

Pohjoismaissa, joissa kahvin kulutus on suurta ja olisiko yksilö valmis luopumaan kahvista tai vähentämään sen juomista?

Toisaalta tietyllä tavalla pakotettu kuluttamisen vähentäminen voisi myös vaikuttaa positiivisesti hyvinvointiin. Monet kokevat suurta taloudellista ahdinkoa, mutta ovat päätyneet tietynlaiseen kulutuskierteeseen, jossa rahaa silti käytetään yli varojen ja ostetaan hyödykkeitä, joita ei välttämättä edes tarvitse. Etenkin nuorten naisten ylivelkaantuminen on Suomessa kasvanut 2000-luvulla (Suomen valtioneuvosto, 2020). Tuotannon ja kulutuksen pakonomainen vähentyminen voisi merkitä tästä kierteestä irtautumista ja yksilön oman talouden parempaa hallintaa.

Työmaailma tulisi kokemaan suuren muutoksen kohtuutalouteen siirryttäessä ja monet työpaikat olisivat vaarassa poistua kokonaan tai muuttaa merkittävästi muotoaan. Yksilön kannalta tämä voisi tarkoittaa suurta muutosta elämään ja jopa mahdollista työttömyyttä tai vaihtoa työpaikkaan, jota ei koe niin mielekkääksi. Tilanne voisi myös olla se, että on opiskellut johonkin tiettyyn ammattiin vuosia ja lopulta tämä ammatti ei enää työllistäisi. Kieltämättä tämänkaltaisella tilanteella voitaisiin olettaa olevan negatiivisia vaikutuksia yksilön hyvinvointiin vähintäänkin subjektiivisen hyvinvoinnin kannalta. Toisaalta taas kohtuutaloudessa työssä vietetty aika vähenisi ja täten yksilöllä jäisi aikaa itselleen mieluisten asioiden harjoittamiseen ja sosiaalisten suhteiden ylläpitoon, millä olisi positiivisia vaikutuksia subjektiivisen hyvinvoinnin kannalta (Latouche, 2010; Melartin & Isometsä, 2009).

Ilmastonmuutos ja sen aiheuttamat haitat eivät näy vielä niin suoraan länsimaissa, joten yksilön kannalta ilmastonmuutoksen hidastaminen tai pysäyttäminen ei välttämättä olisi niin konkreettisesti näkyvä osa elämää. Terveysvaikutuksia kuitenkin olisi muun muassa kaupunkien puhtaamman hengitysilman ja äärisääilmiöiltä välttymisen kannalta. (Eskola & Lanki, 2019.) Ilmastonmuutoksen pysäyttäminen kuitenkin näkyisi meille lähinnä katastrofitilanteen ennaltaehkäisyinä.

Monet muutokset, joihin kohtuutalous johtaisi eivät välttämättä muuttaisi elämää kovin paljon. Jos kuvitellaan esimerkkinä julkisen liikenteen käyttöä henkilöauton

sijaan, yksilö pääsisi samalla tavalla liikkumaan muun muassa työpaikalle mutta matkan luonne vain hieman muuttuisi. Tietenkin tässäkin esimerkissä monet kokevat elämänlaatua heikentäväksi seikaksi sen, että he luopuisivat henkilöautosta tai vähentäisivät sen käyttöä.

Kohtuutalouden myötä varallisuuden tasaisempi jakautuminen voisi vaikuttaa negatiivisesti monen elämään. Etenkin henkilöt, jotka ovat lähtökohtaisesti varakkaampia voisivat kokea tämän vievän heiltä jotain pois. Toisaalta taas vähävaraisemmille varallisuuden tasaisempi jakautuminen parantaisi elämän lähtökohtia ja elämänlaatua.

6 YHTEENVETO

Kohtuutalouden potentiaalisia hyvinvointivaikutuksia voidaan tutkia subjektiivisesti koetun hyvinvoinnin, eli onnellisuuden, ja objektiivisen hyvinvoinnin kannalta. Objektiiviset hyvinvointivaikutukset ovat samankaltaisia kaikkialla, mutta subjektiivisiin vaikutuksiin vaikuttaa merkittävämmän muun muassa tarkasteltavan yhteiskunnan kulttuuri (Kallis ym., 2012). Varallisuuden ja kulutuksen merkitys subjektiiviseen hyvinvointiin riippuu yhteiskunnassa vallitsevista arvoista ja yhteiskunnan kaupallisuudesta. Kehittyneissä valtioissa, joissa perustarpeet on jo pääsääntöisesti tyydytetty, onnellisuus ei kasva varallisuuden kasvaessa. Tämän voidaan arvioida johtuvan siitä, että perustarpeiden tyydyttyä onnellisuus tulee muista asioista, kuten sosiaalisista suhteista, jotka eivät riipu varallisuudesta. (Kallis ym., 2012.) Varallisuuden väheneminen kuitenkin huonontaa onnellisuutta ainakin lyhyellä aikavälillä. Ihminen sopeutuukin paremmin tilanteeseen, jossa jotain saa lisää, kuin tilanteeseen, jossa jotain menetetään. Näin ollen voidaan arvioida kehittyneissä valtioissa kohtuutalouteen siirtymisen saattavan laskea onnellisuutta ainakin lyhyellä aikavälillä. (Büchs & Koch, 2019.) Länsimaisten arvojen voidaan myös odottaa vaikuttavan suhtautumiseen kohtuutaloutta kohtaan ja potentiaalisesti heikentää mahdollisuutta saada kannatusta tarpeeksi, jotta kohtuutaloutta voitaisiin toteuttaa.

Kohtuutalouden vaikutukset työllisyyteen ovat kiistellyt. Kohtuutalouteen siirtyminen mahdollisesti poistaisi joitain aloja kokonaan ja vähentäisi työntekijöiden tarvetta joillain aloilla merkittävästi. Toisaalta se loisi myös uudenlaisia työpaikkoja ja tärkeä tekijä kotimaan työllisyyden tukemisessa olisikin tuotannon paikallistaminen ja paikallisten hyödykkeiden ja palveluiden tukeminen. Kohtuutalous myös mahdollisesti vähentäisi tehtyjen työtuntien määrää, joka sallisi ihmisille mahdollisuuden käyttää aikaa muihin hyvinvointia tuottavien asioiden harjoittamiseen. (Latouche, 2010.) Länsimaissa esimerkiksi masennus on yleinen työperäinen sairaus ja vähentämällä työssä vietettyä aikaa, sitä saataisiin ennaltaehkäistyä ja hoidettua. Samoin muiden työperäisten sairauksien, kuten liikalihavuuden, aikuisiän diabeteksen ja verenpaine- ja sepelvaltimotaudin, hoidossa työajan vähentämisellä olisi suotuisia vaikutuksia. (Räsänen & Seuri, 2007.)

Ilmastonmuutoksen vaikutus hyvinvointiin globaalisti on merkittävä ja vaikka tällä hetkellä vakavimmat vaikutukset kohdistuvat länsimaiden ulkopuolelle, on länsimaissakin jo nähtävissä ilmastonmuutoksen aiheuttamia negatiivisia vaikutuksia (Eskola & Lanki, 2019). Kohtuutalouden ratkaisuilla pyrittäisiin turvaamaan puhdas vesi ja ravinto kaikille. (Latouche, 2010.) Tämän vuoksi länsimaissa tulisi vähentää lihansyöntiä ja suosia kasvispainotteista ruokavaliota (Latouche, 2010), jolla on myös todettu lukuisia positiivisia terveysvaikutuksia esimerkiksi sydän- ja verenkiertoelimistön kannalta (Wang ym., 2022). Ilmastolla on ihmisten hyvinvoinnin kannalta arvoa niin resurssien tuottajana kuin itsessään liikkumisympäristönä ja rentoutumispaikkana. Luonnossa vietetyn ajan on muun muassa todettu vähentävän stressiä ja parantavan subjektiivista tunnetta hyvinvoinnista. (Tyrvänen ym., 2018.)

Kohtuutaloudessa varallisuus jakaantuisi tasaisemmin niin valtioiden välillä kuin valtioiden sisälläkin. Varallisuuden jakautuminen tasaisemmin toisi suotuisia hyvinvointivaikutuksia etenkin vähäosaisemmille ja takaisi samankaltaisemmat lähtökohdat kaikille. (Latouche, 2010, s. 45.) Kohtuutaloudessa kuitenkin tuotannon paikallistaminen ja ulkomaisten hyödykkeiden tuonnin rajoittaminen voisi johtaa rahoituksen ja motivaation laskemiseen innovoinnissa ja teknologian kehityksessä. Tätä kuitenkin voitaisiin ehkäistä julkisten varojen jakamisella niille alueille, jonne kehitystä toivotaan ja tarvitaan (Büchs & Koch, 2019).

Suuret poliittiset muutokset, joita kohtuutalouteen siirtymisessä vaadittaisiin, voisivat luoda disorientaatiota ja vaikuttaa hyvinvointiin negatiivisesti. Hyvinvointivaikutukset olisivat sitä negatiivisempia, mitä nopeammin muutos toteutettaisiin ja se etenisi. Etenkin nopea muutos voi saada ihmiset tuntemaan itsensä ulkopuolisiksi ja saattaa jopa kasvattaa itsemurhien esiintymistä. Nopeat muutokset liittyen talouskasvuun, sekä sen lasku että nousu, vaikuttavat hyvinvointiin muun muassa eliniän odotteen, onnellisuuden, terveyden ja turvallisuuden kannalta. (Büchs & Koch, 2019.)

Yksilön kannalta kohtuutalous muuttaisi totuttua elämää. Muutokset kohdistuisivat esimerkiksi saatavilla olevaan hyödykkeiden valikoimaan, ruokavaliioon ja

työelämään. Ihmiset tietenkin kokisivat nämä muutokset eri tavoin, ja osalle ne voisivat alentaa huomattavasti subjektiivista hyvinvointia. Osa taas ei välttämättä kokisi merkittävää muutosta arjessaan. Osittain näiden muutosten vaikutusta voidaan arvioida eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa vallitsevien arvojen pohjalta etenkin subjektiivisen hyvinvoinnin kannalta. (Kallis ym., 2012.)

Kohtuutaloutta vastustavat argumentit eivät monesti ota huomioon kaikkia muutoksia, joita tarvittaisiin ennen kohtuutalouteen siirtymistä. Kohtuutaloutta ei voi verrata tilaan, jossa tämänhetkisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa talouskasvu loppuisi tai laskisi. On kuitenkin vaikea muodostaa vasta-argumentteja hypoteettisesta tilanteesta, josta meillä ei suoranaisesti ole kokemusta. Siksi kohtuutalouden vastustavien argumenttien perustelu voi olla haastavaa.

Kohtuutalouden kannustajat esittelevät monia ratkaisuja siihen, miten kohtuutalouteen päästäisiin ja miten se toimisi. Taas on kuitenkin tärkeää muistaa se, että konkreettista kokemusta kohtuutaloudesta ei oikeastaan ole ja ehdotettuja ratkaisuja kohtuutalouteen pääsemiseen ei monia ole käytännössä kokeiltu tai toteutettu. Kohtuutalouden kannattajien sisällä on myös eroavaisuuksia mielipiteissä ja poliittisissa suuntauksissa, joten monet myös tässä tutkielmassa esitetyt kohtuutaloudelliset ratkaisut eivät välttämättä edusta kaikkien kannattajien mielipiteitä.

LÄHTEET

Büchs, M. & Koch, M. (2019). Challenges for the degrowth transition: The debate about wellbeing. *Futures*, 105, 155–165.

Chokrane, S. (21.12.2023). What Is Deinfluencing? Unpacking TikTok's Unlikeliest Shopping Trend. <https://www.vogue.com/article/what-is-deinfluencing> Viitattu 30.1.2024

Eskola, J. & Lanki, T. (2019). Ilmastonmuutos vaikuttaa globaalisti terveyteen. *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim*, 135(4), 321–323. <https://www.duodecimlehti.fi/duo14774>

Euroopan komissio. (2021). Turning the tide on single-use plastics, *Publications Office of the European Union*. <https://data.europa.eu/doi/10.2779/800074> Viitattu 13.3.2024

Euroopan parlamentti. (29.11.2019). EU-kansalaiset: Ilmastonmuutos Euroopan parlamentin ykkösprioriteetti. <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/press-room/20191129IPR67710/eu-kansalaiset-ilmastonmuutos-euroopan-parlamentin-ykkosprioriteetti> Viitattu 26.3.2024

Fioramonti, L. Coscieme, L. Costanza, R. Kubiszewski, I. Trebeck, K. Wallis, S. Roberts, D. Mortensen, L. F. Pickett, K.E. Wilkinson, R. Vala Ragnarsdóttir, K. McGlade, J. Lovins, H. & De Vogli, R. (2022). Wellbeing economy: An effective paradigm to mainstream post-growth policies. *Ecological Economics*, 192, 107261.

González, N., Marquès, M., Nadal, M. & Domingo, J. L. (2020). Meat consumption: Which are the current global risks? A review of recent (2010–2020) evidences. *Food research international*, 137, 109341. doi:10.1016/j.foodres.2020.109341

Jalovaara, T. (11.8.2022). Sähköautot yleistyvät maailmalla vauhdilla, mutta jopa USA:n edistysellisimmillä alueilla muutos on hidas. *Tekniikan maailma*. <https://tekniikanmaailma.fi/sahkoautot-yleistyvat-maailmalla-vauhdilla-mutta-jopa-usan-edistyksellisimmilla-alueilla-muutos-on-hidas/> Viitattu 26.3.2024

Kallis, G. Kerschner, C. & Martinez-Alier, J. (2012). The economics of degrowth. *Ecological Economics*, 84, 172–180.

Keski-Heikkilä, A. (17.1.2024). Talous, ilmasto, monikulttuurisuus – Näin arvokysymykset jakavat ehdokkaita. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010106422.html> Viitattu 23.2.2024

Kniivilä, M. & Laaksonen, K. (14.2.2008). Teollistumisen ja talouskasvun vaikutus köyhyyteen - Voiko Kiina-ilmiötä viedä?. *Tilastokeskuksen Tieto&Trendit -lehti*. 1/2008. [Tilastokeskus - Teollistumisen ja talouskasvun vaikutus köyhyyteen \(stat.fi\)](https://www.stat.fi) Viitattu 12.3.2024

Kokkonen, Y. (2.1.2019). Amazonin metsien hakkuut kasvavat rajusti, syynä lisääntyvä lihankulutus - lähes kaikki hakkuut laittomia. *Yleisradio*. <https://yle.fi/a/3-10578332> 26.3.2024

Latouche, S. (2010). Jäähyväiset kasvulle (suom. M. Ollila). Like. (Alkuperäisteos julkaistu 2007)

Latva-Pulkkilä, A. (2015). Kasvunvara on käytetty - Kohtuutalouden ratkaisut. https://www.sll.fi/app/uploads/2018/10/Kohtuutalous_webversio.pdf Viitattu 29.1.2024

Masterson, V. (15.6.2022). Degrowth – what's behind the economic theory and why does it matter right now?. <https://www.weforum.org/agenda/2022/06/what-is-degrowth-economics-climate-change/> Viitattu 29.1.2024

Melartin, T. & Isometsä, E. (2009). Miksi ihminen masentuu?. *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim*, 125(16), 1771–1779. <https://www.duodecimlehti.fi/duo98252> Viitattu 19.3.2024

Mistreanu, S. (2.3.2020). Study links Nike, Adidas and Apple to forced Uighur labor. *Forbes*. <https://www.forbes.com/sites/siminamistreanu/2020/03/02/study-links-nike-adidas-and-apple-to-forced-uighur-labor/?sh=3770d2221003> Viitattu 26.3.2024

Norokorpi, V. (11.4.2019). Kierrätysmateriaalit saapuvat ketjuliikkeeseen - tältä ananaksen, levästä ja hedelmänkuorista tehdyt vaatteet näyttävät. *Me Naiset*. <https://www.is.fi/menaiset/tyyli/art-2000006066633.html> 26.3.2024

Petrillo, S. (13.12.2021). What Makes TikTok so Addictive?: An Analysis of the Mechanisms Underlying the World's Latest Social Media Craze. <https://sites.brown.edu/publichealthjournal/2021/12/13/tiktok/> Viitattu 30.1.2024

Räsänen, K. & Seuri, M. (2007). Milloin on syytä epäillä työperäistä sairautta ja miten silloin toimitaan?. *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim*, 123(6), 715–720.

Smith, M. Zidar, O. & Zwick, E. (2023). Top wealth in America: New estimates under heterogeneous returns. *Quarterly Journal of Economics*, 138(1), 515–573. <https://doi.org/10.1093/qje/qjac033>

Suomen valtioneuvosto. (21.12.2020). Selvitys: Ylivelkaantuminen on lisääntynyt kaikilla tilastomittareilla. <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/selvitys-ylivelkaantuminen-on-lisaantynyt-kaikilla-tilastomittareilla> Viitattu 26.3.2024

Terzi, A. (28.6.2022). A green industrial revolution is coming. <https://cepr.org/voxeu/columns/green-industrial-revolution-coming-0> Viitattu 9.2.2024

Tilastokeskus (2015). Kotitalouksien varallisuus 2013. [Untitled \(tilastokeskus.fi\)](https://tilastokeskus.fi) Viitattu 12.3.2024

Tyrvänen, L. Lanki, T. Sipilä, R. & Komulainen, J. (2018). Mitä tiedetään metsän terveyshyödyistä?. *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim*, 134(13), 1397–1403. <https://www.duodecimlehti.fi/duo14421>

Valsta, L. & Kaartinen, N. (2017). Ravitseminen Suomessa – FinRavinto 2017 - tutkimus. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos*. <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/terveyden-ja-hyvinvoinnin-edistaminen/ravitseminen-suomessa-finravinto> Viitattu 18.3.2024

Varpula, S. (24.1.2023). Tiktok teki feikki-Uggeista yhtäkkiä trendikkäät, ja se kertoo muodin syklin yli-kuumentumisesta. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/nyt/art-2000009335470.html> Viitattu 30.1.2024

Wang, M., Ma, H., Song, Q., Zhou, T., Hu, Y., Heianza, Y., Manson, J. E., & Qi L. (2022). Red meat consumption and all-cause and cardiovascular mortality: Results from the UK Biobank study. *European Journal of Nutrition*, 61, 2543–2553. doi:10.1007/s00394-022-02807-0

Webb, J. (25.10.2016). Child workers found in clothing supply chain: ASOS, Marks & Spencer implicated. *Forbes*. <https://www.forbes.com/sites/jwebb/2016/10/25/child-workers-found-in-clothing-supply-chain-asos-marks-spencer-implicated/?sh=1c82eccc4b12> Viitattu 26.3.2024